

УДК 373.3

Лавріненко Юлія Вікторівна

*студентка факультету дошкільного, початкового навчання і мистецтв
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*

Лавриненко Юлия Викторовна

*студентка факультета дошкільного, начального обучения и искусств
Национального университета «Черниговский коллегіум»*

имени Т. Г. Шевченко

Lavrinenko Julia

*Student of the Faculty of Preschool, Primary Education and the Arts of the
National University "Chernihiv Collegium" named after T. Shevchenko*

Шевченко Ліна Володимирівна

*студентка факультету дошкільного, початкового навчання і мистецтв
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*

Шевченко Лина Владимировна

*студентка факультета дошкільного, начального обучения и искусств
Национального университета «Черниговский коллегіум»*

имени Т. Г. Шевченко

Shevchenko Lina

*Student of the Faculty of Preschool, Primary Education and the Arts of the
National University "Chernihiv Collegium" named after T. Shevchenko*

Патрахіна Анастасія Сергіївна

*студентка факультету дошкільного, початкового навчання і мистецтв
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*

Патрахина Анастасия Сергеевна

*студентка факультета дошкільного, начального обучения и искусств
Национального университета «Черниговский коллегіум»*

имени Т. Г. Шевченко

Patrakhina Anastasiia

*Student of the Faculty of Preschool, Primary Education and the Arts of the
National University "Chernihiv Collegium" named after T. Shevchenko*

Науковий керівник:

Турчина І. С.

кандидат педагогічних наук, доцент

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

**ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШЛЯХОМ
ВПРОВАДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПУТЕМ
ВВЕДЕНИЯ ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
FORMING KEY COMPATIBILITIES BY INTRODUCING PERSONAL-
ORIENTED TECHNOLOGIES**

***Анотація.** Якщо раніше робилася ставка на здобуття знань, то нині – на вміння оперувати здобутими знаннями, використовувати їх на різних рівнях власного життя. Саме особистісно-зорієнтовані форми і методи дають можливість створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою необхідність, зможе розкрити свої здібності й продемонструвати знання, відчути впевненість в собі. Учні добре навчаються лише за умови, коли їм цікаво, коли вони переживають хоча б невеликий успіх.*

***Ключові слова:** особистісно орієнтоване навчання, особистісно-орієнтований урок, технології, рівні активності учнів.*

Суспільні перетворення в системі освіти, діяльність наукової громадськості впродовж останнього десятиліття в Україні спонукають до активізації проблеми змісту, форм і методів особистісно орієнтованого навчання в умовах суспільного виховання. Інноваційний освітній простір

XXI століття визначатимуть особистісно- зорієнтоване навчання, проектні, ігрові технології кооперативного навчання, технологій дистанційного навчання. Саме ці технології озброять учнів ключовими компетенціями так необхідними для життя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі особистісно орієнтованого підходу в навчанні присвячено ряд психолого-педагогічних праць, у яких висвітлено окремі її аспекти: забезпечення сприятливих умов формування людини як унікальної особистості (Б.Г. Ананьєв, Г.О. Балл, І.Д. Бех, О.В. Киричук, О.Л. Кононко, М.В. Левківський, В.О. Сухомлинський та ін.); визначення психолого-педагогічних вимог до реалізації особистісного підходу в навчанні (К.О. Абульханова-Славська, В.В. Давидов, О.М. Пехота, Л.М. Проколієнко та ін.); розробка форм особистісно орієнтованого підходу до навчання (В.І. Андреев, О.В. Барабанщиков, Л.М. Деркач, І.О. Зимня, О.Я. Савченко, М.Ф.Феденко та ін.); забезпечення умов особистісно орієнтованого навчання та виховання (В.В. Рибалка, В.В. Суриков, І.С. Якиманська та ін.).

Проте у педагогіці й психології залишаються недостатньо дослідженими проблеми комплексного підходу до розробки змісту особистісно орієнтованого навчання; визначення умов для реалізації творчого потенціалу особистості, формування і розвитку пізнавальних інтересів дітей та форм активності у процесі навчання.

Мета: розкрити особистісно орієнтований підхід та вказати особистісно-орієнтовані технології.

Особистісно орієнтоване навчання – це навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність, суб'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти (І. Якиманська). Особистісно зорієнтований підхід поєднує навчання й виховання в єдиний процес допомоги, підтримки, соціально-педагогічного захисту розвитку дитини, підготовку її до життєтворчості.

Мета особистісно орієнтованого навчання - процес психолого-педагогічної допомоги дитині у становленні її суб'єктності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні.

Основні завдання особистісно орієнтованого навчання - розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожної дитини; максимально виявити, ініціювати, використати, "окультурити" індивідуальний досвід дитини; допомогти особистості пізнати себе, самовизначитися та самореалізуватися, а не формувати попередньо задані якості; сформувати в особистості культуру життєдіяльності, яка дає змогу продуктивно будувати своє повсякденне життя, правильно визначати лінії життя.

На особистісно-орієнтованому уроці створюється та навчальна ситуація коли не тільки подаються знання, але і розкриваються, формуються та реалізуються особисті особливості учнів. На такому уроці створюється емоційно позитивний настрій учнів на роботу, урок стає більш цікавим, привабливим, результативним. Вчитель не тільки створює доброзичливу творчу атмосферу, але і постійно звертається до суб'єктивного досвіду учнів. Найбільш важливим є те, що вчитель визначає самобутність та унікальність кожного учня.

Навчальний матеріал повинен забезпечувати виявлення змісту суб'єктивного досвіду учня, включаючи досвід його попереднього навчання; виклад знань у підручнику (вчителем) повинне бути спрямоване не тільки на розширення їх обсягу, структурування, інтегрування, узагальнення предметного змісту, але і на постійне перетворення готівкового суб'єктивного досвіду кожного учня. В ході навчання необхідне постійне узгодження суб'єктивного досвіду учнів з науковим змістом задаються знань. Активне стимулювання учня до самоцінної освітньої діяльності, зміст і форми якої повинні забезпечувати учневі можливість самоосвіти, саморозвитку, самовираження в ході оволодіння знаннями.

Особливості особистісно-орієнтованого уроку:

1. Конструювання дидактичного матеріалу різного типу, виду, форми, визначення мети, місця та часу його використання на уроці.
2. Визначення вчителем можливостей для самостійного виявлення учнів. Надання їм можливості запитувати, висловлювати оригінальні ідеї та гіпотези.
3. Організація обміну думками, поглядами, оцінками. Стимулювання учнів до доповнення та аналізу відповідей товаришів.
4. Використання суб'єктивного досвіду та опора на інтуїцію кожного учня. Застосування важких ситуацій, які виникають під час уроку, як області застосування знань.
5. Прагнення до створення ситуації успіху для кожного учня.
6. Спонування учнів до пошуку альтернативної інформації під час підготовки до уроку.
7. Продумане чергування видів робіт, типів завдань, що зменшує стомлюваність учнів.
8. Проведення спостережень за учнями.

В системі особистісно-орієнтованого навчання вчитель та учень виступають як рівноправні партнери, які мають різний, але необхідний досвід. Професійна позиція вчителя полягає в тому, щоб знати та уважно ставитися до будь-якого висловлювання учня відносно до змісту теми, яка обговорюється.

До особистісно-орієнтованого навчання належить **технологія співробітництва**: вона передбачає навчання в малих групах. Головна ідея навчання у співробітництві – навчатися разом, а не тільки допомагати один одному, усвідомлювати свої успіхи та успіхи товаришів.

Існує декілька варіантів організації навчання у співробітництві.

Навчання у команді. Визначається групова мета. Успіх можна досягнути лише за допомогою постійної взаємодії всіх членів групи (команди) під час роботи над темою, проблемного або питання. Завдання

полягає в тому, що кожний член команди набув необхідні знання, уміння та навички, при цьому вся команда повинна знати досягнення кожного.

Оцінка групової діяльності залежить від виду роботи та дидактичної мети. Після виконання завдання учнями всіх груп учитель, за допомогою тесту перевіряє розуміння нового матеріалу. Завдання тесту виконується індивідуально. За виконання кожної групки свого конкретного завдання бал виставляють один для всіх. Якщо кожний член команди виконував індивідуальне завдання, команда одержує суму балів.

„Пила”. Учні об’єднуються в групи по 4-6 для роботи над навчальним матеріалом, який розподілений на фрагменти (логічні або смислові блоки). Кожний член групи виконує свою частину роботи. Потім учні, які вивчають однакові питання, але входять до різних груп, зустрічаються та обмінюються інформацією як експерти з цього питання. Відбувається таким чином зустріч експертів. Потім вони повертаються в свої групи та навчають всьому новому, що узнали самі, інших членів групи. Кожен член групи доповідає про свою частину завдання. Засвоїти матеріал всієї теми можна лише якщо уважно слухати розповіді членів команди та робити записи в зошитах – ніяких додаткових зусиль з боку вчителя не потрібно.

„Навчаємося разом”. Клас розподіляється на однакові по рівню підготовки групи по 3-5 учнів. Кожна група одержує одне завдання – частину якої-небудь великої теми. Завдяки сумісній роботі окремих груп та всіх в цілому здійснюється засвоєння матеріалу. В кожній групі учні самі розподіляють ролі для виконання загального завдання, таким чином група має подвійну задачу: досягнення пізнавальної, творчої мети та здійснення під час виконання завдання певної культури спілкування та організації сумісної діяльності. Група одержує оцінку в залежності від досягнень кожного учня. Основні ідеї, які характерні цим варіантом організації малих груп – загальність мети та задач, індивідуальна відповідальність та рівні можливості успіху.

Технології на основі активізації пізнавальної діяльності учнів.

Пізнавальна активність як особистісна якість - визначається як особистісна якість, яка набувається закріплюються та розвивається під час організованого процесу пізнання з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей учнів. До її показників належать: стабільність, прилежність усвідомлення навчання, творчі прояви, поведінка в нестандартних навчальних ситуаціях самостійність під час вирішування навчальних завдань та ін.

Рівні активності учнів: нульовий, ситуативний, виконавський, творчий.

Нульовий – учні пасивні на уроці, не мають високих оцінок, часто не мають бажання навчатися.

Ситуативний – учні цього рівня залежать від емоційного впливу. Їх приваблює новизна заняття, певна легкість у досягненні результату, незвичні прийоми викладання. Під час уроку такі учні легко приєднуються до нових видів роботи, але якщо виникають труднощі, у них зникає зацікавленість до занять.

Виконавський – учні постійно виконують домашні завдання, приймають участь в різних формах роботи які пропонує вчитель. Вони мають глибокі знання. Діяльність цих учнів вимагає особливого навчання, вчитель має їм пропонувати проблемні, пошукові та евристичні ситуації, участь у різних дискусіях.

Творчий рівень активності. Учням цього рівня пропонують надавати пошукові завдання. Які передбачають нестандартні рішення. Бажання таких учнів – зрозуміти сутність явищ, їх взаємозв'язок, знайти нові засоби вирішення різних проблем.

Інноваційні технології. Кожна педагогічна технологія має засоби, які спроможні активізувати та інтенсифікувати діяльність учнів. В деяких технологіях ці засоби складають головну ідею і основу ефективності результатів. До них можна віднести технологію перспективно-

випереджувального навчання (С.М.Лисенкова), ігрові, проблемного, програмованого, індивідуального, раннього інтенсивного навчання та інші.

Технологія перспективно-випереджувального навчання. Основні концептуальні положення технології – особистісний підхід (міжособистісне співробітництво); спрямованість на успіх як головну умову розвитку учнів під час навчання; запобігання помилок замість роботи над ними; диференціація, тобто доступність завдань для кожного; безпосереднє навчання.

С.М. Лисенкова визначила важливий феномен; для зменшення труднощів деяких питань програми необхідно випереджувати їх введення в навчальний процес. Так, до трудної теми можна звертатися попередньо в зв'язку з тим матеріалом, який зараз вивчається. Перспективна (йде після теми, яка вивчається) тема подається на кожному уроці в незначному обсязі (5-7 хвилин). Теми при цьому розкриваються повільно, має всі необхідні логічні переходи.

Для обговорення нового матеріалу вчитель залучає спочатку сильних, потім середніх, далі – слабких учнів. Таким чином всі діти навчають один одного.

Ігрові технології. Гра поряд з працею та навчанням – один із видів діяльності дитини. В ній створюються умови ситуацій, повний вид діяльності, досвід суспільства, а загалом створюється самокерування своєю поведінкою.

Гру як метод навчання та ознайомлення молодших з досвідом минулого використовували багато років. В сучасній школі для активізації та інтенсифікації навчального процесу ігрову діяльність використовують в таких випадках:

- як самостійну технологію;
- як елемент педагогічної технології;
- як форму уроку або його частини;
- для позакласної роботи.

Місце та роль ігрової технології, її елементів в навчальному процесі залежать від розуміння вчителем функції гри.

Висновок:

1. Щоб активізувати діяльність учнів на уроці, необхідно активно впроваджувати:
2. Збагачення змісту навчання емоційним, особистісно-значущим матеріалом; педагогічна підтримка, оцінювання;
3. Діалог між учнями, учнями і вчителем як домінуюча форма навчального спілкування;
4. Ситуації вільного вибору учнями навчальних завдань у класі та вдома;
5. Багатоваріантність, гнучкість форм організації різних видів діяльності: індивідуальна, парна, групова, колективна;
6. Створення позитивної емоційної атмосфери і духовного взаємозбагачення; надання можливості кожній дитині випробувати себе в різних видах творчості.

Література

1. Варзацька Л. Інтерактивні технології в системі особистісно - зорієнтованої освіти / Варзацька Л., Кратасюк Л. // Дивослово. – 2006. – № 4. – С. 15-25.
2. Інтернет - журнал "Лицей".
3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене - К., 2007. - 656 с.
4. Плигин А. Концепция и личностно-ориентированная технология обучения иностранным языкам [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www. multikulti.ru/Strategy/info/Strategy_info_243.html](http://www.multikulti.ru/Strategy/info/Strategy_info_243.html)
5. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. - К.: "Академвидав", 2005. - 560 с.

6. Якиманская И. С. Технология личностно-ориентированного обучения в современной школе / И. С. Якиманская. — М.: Сентябрь, 2000. — 176 с.